

Skrifstofa Alþingis, nefndarsvið
v.t. Umhverfis-, orku, og loftlagsráðuneyti
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 12. febrúar 2024

Efni: Umsögn FÍN vegna fyrirhugaðrar sameiningar Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar og Háskólans á Akureyri – mál nr. S-22/2024

Umhverfis-, orku, og loftlagsráðuneytið hefur í hyggju að Stofnun Vilhjálms Stefánssonar verði hluti af Háskólanum á Akureyri og hefur lagt fram drög að frumvarpi að lögum þess efnis.

Félag íslenskra náttúrufræðinga (FÍN) er stéttarfélag og í samræmi við lög félagsins setur það hér með fram umsögn félagsins vegna fyrirhugaðra áforma um samruna framangreindra tveggja stofnana undir merkjum Háskólans á Akureyri.

FÍN er stéttarfélag félagsfólks sem hefur lokið námi á háskólastigi og starfa á þeim sviðum sem félagið hefur samningsumboð fyrir. Félagfólk FÍN starfa á fjölbreyttum starfsvettvangi m.a. fyrir Stofnun Vilhjálms Stefánssonar auk ótilgreindra annarra vinnuveitenda sem hafa bein sem og óbein tengsl við þær stofnanir og verkefni sem þar er sinnt. Hafa því fyrirhuguð lög um samruna umræddra stofnana bæði bein sem og óbein áhrif á félagfólk FÍN. Vert er að taka fram að FÍN telst ekki til fagfélags heldur eingöngu stéttarfélags og starfar félagið á sviði vinnuréttar og gætir hagsmunum félagsfólks síns er tengjast beint eða óbeint starfi þeirra, s.s. hvað varðar laun, starfsöryggi, frítíma og hver önnur kjör félagsfólks. Um starfsemi FÍN gilda lög nr. 94/1986 um kjarasamninga opinberra starfsmanna og lög nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur. Umsögn FÍN takmarkast því við starfssvið félagsins.

Almennt

Allar stærri breytingar á lagaumhverfi hefur áhrif á starfsumhverfi með einum eða öðrum hætti hvort sem slíkt er með beinum eða óbeinum hætti og því ávallt mikilvægt að hafa í huga öll þau áhrif sem slíkt hefur á núverandi sem og verðandi starfsfólk hjá öllum hagsmunaaðilum, bæði til skemmri sem og lengri tíma. Samstarf við verkálýðshreyfinguna sem og aðra hagsmunaaðila er gríðarlega mikilvægt svo unnt sé að koma að öllum sjónarmiðum við stærri lagabreytingar, sér í lagi slíka sem umrætt frumvarp varðar, svo stærri hagsmunum verði ekki fórnað og/eða koma ekki til umræðu. Fyrirmynd af slíku samráði er m.a. að finna í starfi OECS, sbr. TUAC. Því fyrr sem slíkt samráð fer fram því fyrr er unnt að koma að ábendingum sem getur þurft að taka til við slíkar stærri lagabreytingar. Sé samstarf og samráð við hagsmunaaðila og fagaðila hafið of seint er hætt við því að ekki sé tekið tillit til athugasemda og ábendinga sem koma fram síðar sem svo leiðir til slakrar vinnubragða og mögulegra vandkvæða á síðari stigum.

FÍN gerir almennar athugasemdir við framkvæmdina þó félagið fagni að merki um betra samráð og samskipti utan hinna formlegu samráðsferla. Mikilvægt er að hafa stéttarfélög inn í slíku samráði.

Vert er að taka sérstaklega fram að félagið gerir ekki athugasemdir við að ríkið skipti stofnunum upp, sameini stofnanir, flytji verkefni milli stofnanna eða leggi störf niður svo framarlega að réttum ferlum og ákvæðum laga sé fylgt. Félagið leggur áherslu á að starfsfólki sé sýnd virðing í slíkum áformum, að verklag og framkvæmd sé fyrirsjáanleg og gætt sé í hvívetna að starfsfólk hljóti ekki skaða af slíkum breytingum. Félagið telur mikilvægt að fyrirhugaðar breytingar fari fram þannig að lög liggi fyrst fyrir

svo fari framkvæmd sameiningarinnar af stað, en ekki öfugt eins og hefur komið upp í sögulegu samhengi. Mikilvægasta auðlind undirliggjandi stofnana er mannauðurinn og í mannauðnum er gríðarleg þekking og reynsla sem hætt er við að geti tapast. Að þurfa mögulega að horfa upp á að stofnanirnar sé rifnar niður án þess að öllum steinum sé við snúið er eitthvað sem má ekki gerast.

Samruni stofnananna tveggja

Að virtum drögum að frumvarpinu þá virðist sem ætlunin sé að Stofnun Vilhjálms Stefánssonar verði lögð niður og verkefni, eignir og skuldbindingar hennar renni inn í Háskólann á Akureyri. Starfsfólk Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar sem er í starfi við gildistöku fyrirhugaðra laga yrði starfsfólk Háskólans á Akureyri með sömu ráðningarkjörum og áður giltu. Er því gert ráð fyrir að öll verkefni og mannauður flytjist á milli og því verði ekki um niðurlagningu starfanna að ræða í eiginlegri mynd.

FÍN hefur ekki sérstaka skoðun, eins og áður hefur komið fram, til fyrirhugaðra samruna en leggur áherslu á að vel verði að henni staðið og að sameiningin verði til þess að styrkja faglegt starf á þeim sviðum sem þessar stofnanir hafa starfað. Grundvallaratriði í því sambandi er að vel takist til um mannauðsmál hinnar sameinuðu stofnunar.

Það er því ljóst að eftir sameininguna mun Háskólinn á Akureyri sinna sömu viðfangsefnum og umræddar stofnanir sinna nú. Til þess að það gangi upp verður að gera ráð fyrir að starfsfólk gangi til sömu starfa eftir samruna og það vann deginum áður.

Félagið telur mikilvægt að allar upplýsingar til starfsfólks verði skýrar og tæmandi til að koma í veg fyrir allan óróleika, hræðslu og mögulegan flóttu frá undirliggjandi stofnunum með tilheyrandi tapi á þekkingu og reynslu og væntanlegum örðugleika á að ná markmiðum sameiningar með sannfærandi hætti. Með öðrum orðum þá er brýnt að starfsfólk verði ekki í óvissu um starf sitt og lífibrauð.

FÍN vill benda á að ekki sé verið að leggja störf niður í eiginlegri mynd en möguleiki er að einhver hluti starfshóps eigi biðlaunarétt og ekki öruggt að viðkomandi hugnast að flytjast yfir. Réttur fólks til biðlauna, ef við á, verður að virða og þar með þarf að taka sérstaklega fram að biðlaunaréttur geti orðið virkur. Telur félagið eðlilegt að tryggt verði að allir þeir sem kjósa að láta af störfum við þessa breytingu njóti réttinda í samræmi við bráðabirgðaákvæði laga nr. 70/1996 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins.

Félagið fagnar að ætlunin sé að öllu starfsfólki Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar verði á sömu kjörum og giltu áður, en þörf er á sérstakri skoðun á hvort laun og önnur kjör séu sambærileg og sambærilegra starfa hjá Háskólanum á Akureyri en mikilvægt er að starfsfólk muni ekki njóta lakari kjara en annað starfsfólk í sambærilegum stöðum hjá Háskólanum á Akureyri á þessum grundvelli.

Félagið bendir á að ekkert liggur fyrir um starfskjör hjá Háskólanum á Akureyri, þetta á bæði við um ráðningarkjör og launakjör. Launakjör ráðast af kjarasamningum og kjarasamningar opinberra starfsmanna eru tvískiptir, miðlægur kjarasamningur og stofnanasamningur. Stofnanasamningar mæla m.a. fyrir um röðun í launaflokka m.a. á grundvelli mati á menntun, starfstengdra þátta, persónulegra þátta ásamt fleiri atriðum. Einnig eru ýmis ákvæði miðlægs kjarasamnings þannig útfærð að réttindi miðast við samfellt starf hjá sömu stofnun. Í því sambandi má benda sérstaklega á grein 10.1.1 um námsleyfi og grein 17.1.1. um lengdan uppsagnafrest í kjarasamningi FÍN og fjármálaráðherra fyrir hönd ríkissjóðs.

Vert er að benda á að þegar hliðstæðar sameiningar hafa átt sér stað hefur hingað til verið reynt að tryggja samfellu í starfseminni. Í þessu sambandi má benda á bráðabirgðarákvæði laga nr. 119/2012 um Samgöngustofu, stjórnsýslustofnun samgöngumála, og bráðabirgðaákvæði í lögum um Land og

skóg en þar er vísað til laga um réttarstöðu starfsmanna við aðilaskipti að fyrirtækjum, nr. 72/2002. Svipuð leið var farin við sameiningu vatnamælinga Orkustofnunar og Veðurstofu Íslands.¹

Vert er að horfa sérstaklega til fordæmis er kemur fram í bráðabirgðaákvæði laga nr. 112/2015 um Hafrannsóknarstofnun, rannsókn- og ráðgjafastofnun hafs og vatna, þar sem sérstaklega er tekið fram að störf tveggja stofnana eru lögð niður við gildistöku laganna og að bjóða skuli öllum starfsmönnum starf hjá hinni nýju stofnun auk þess að áunnin réttindi, s.s. námsleyfis og lengdar uppsagnarfrests, skuli haldast. Þó eðli sínu samkvæmt séu störf lögð niður við fyrirhugaða niðurlagningu umræddrar stofnunar þá þarf að halda til haga að hvers konar áunnin réttindi starfsfólks muni ekki tapast. Komi slíkt upp verður að telja að vegið yrði með ómálefnalegum og óeðlilegum hætti að réttindum starfsfólks stofnananna og gerir FÍN sérstaka athugasemd ef slíku sé ekki haldið til haga. Sjá tillögur FÍN um orðalag að bráðabirgðaákvæði hvað þetta varðar.

Að framangreindu virtu leggur FÍN því til að í frumvarpi ráðherra verði orðalag bráðabirgðaákvæðis sem muni taka á þessum atriðu og yrði svo:

- Starfsfólk Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar sem er í starfi við gildistöku laga þessara verður starfsfólk Háskólans á Akureyri með sömu ráðningarkjörum og áður giltu. Starfsfólkið mun starfa á rannsóknarstofnu Háskólans á Akureyri, sem mun verða stofnuð á grundvelli heimildar í 3. mgr. 11. gr. laga um opinbera háskóla, nr. 85/2008, til að taka við verkefnum Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar.
- Um biðlaunarétt, sem kann að hafa fylgt störfum starfsfólks Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar, gilda ákvæði laga nr. 70/1996, um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins.
- Starfsfólk Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar sem flytjast yfir til Háskólans á Akureyri halda réttindum sem þeir hafa áunnið sér, m.a. til námsleyfis og um lengdan uppsagnarfrest, samkvæmt viðeigandi kjarasamningi og fjármálaráðherra sem miðast við samfellt starf hjá sömu stofnun.
- Um réttarstöðu starfsfólks fer eftir ákvæðum laga nr. 70/1996, um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, með síðari breytingum, og laga um réttarstöðu starfsmanna við aðildarskipti að fyrirtækjum, nr. 72/2002, þ. á m. hvað varðar orlof, eins og á við í hverju sinni.

Stofnanasamningur við Háskólann á Akureyri

Þrátt fyrir að gerð stofnanasamninga sé ekki hluti af lagasetningu þá er að mati FÍN nauðsynlegt að gerð slíkra við viðkomandi stéttarfélög verði hraðað eftir megni og helst liggi fyrir áður en hin fyrirhugaði samruni taki formlega gildi. Rétt er að taka fram að FÍN er ekki með stofnanasamning við Háskólann á Akureyri og ekki er vitað hvort sama eigi við vegna annarra undirliggjandi stéttarféлага. Án slíkra stofnanasamninga er óljóst hver kjör viðkomandi starfsfólks eigi að vera eftir formlega yfirfærslu og hvað verður um framþróun þeirra.

Reynsla FÍN, m.a. vegna stofnunar Hafrannsóknarstofnunar, rannsókn- og ráðgjafastofnun hafs og vatna, er að vinna við stofnanasamninga getur dregist á langinn og ef slíkt dregst umfram tímamark fyrirhugaðs formlegrar yfirtöku þá myndast millibilsástand þónokkurs fjölda starfsfólks þar sem ríkir veruleg óvissa sem getur síðan leitt til vandkvæða á síðari stigum. Í bráðabirgðarákvæði laga nr. 112/2015 var sérstaklega tekið á þessu þó ekki hvað varðar stofnanasamninga.

Vert er að það sé tekið sérstaklega fram að stofnanasamningur Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar gildi áfram þangað til að nýr sé gerður milli Háskólans á Akureyri og viðeigandi stéttarfélags.

---

¹ Sjá einnig upptalningu á bls. 41 í skýrslu Fjármálaráðuneytisins um sameiningu ríkisstofnana og tengdar breytingar

Að framangreindu virtu leggur FÍN því til að í áformum ráðherra um lagasetningu verði sett bráðabirgðaákvæði sem muni taka á þessu atriðu og yrði svo hljóðandi, að *breyttu breytanda*:

- Stofnanasamningar við stéttarfélög sem í gildi eru milli Stofnunar Vilhjálms Stefánssonar og viðkomandi stéttarfélaga við gildistöku laga þessa halda gildi sínu fyrir viðkomandi starfsfólk hjá Háskólanum á Akureyri að því marki sem kjör eru betri í viðkomandi stofnanasamningi, þar til um annað verði samið milli stéttarfélaga og hinnar nýju stofnunar og skal slíkur taka gildi frá gildistöku laga þessara.

Í ljósi mikilvægi samráðs þá óskar FÍN eftir að koma á fund nefndarinnar og ræða umsögn félagsins, koma á framfæri frekari skýringum og upplýsingum sem og fyrirleggjandi lagafrumvarp.

Virðingarfyllst f.h.

Félags íslenskra náttúrufræðinga

Marianna H. Helgadóttir, formaður

Runólfur Vigfússon hdl.